והתניא *כיוצא בו א"ר יוסי א] והבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות פרים ב] (בני בקר) שנים עשר אילים תשעים ג] *(ותשעה) כבשים שבעים ושבעה (א) (שעירי) חטאת שנים עשר הכל עולה לה' וחטאת מי קרבה עולה אמר רבא כי עולה מה עולה אינה נאכלת אף חטאת אינה נאכלת שהיה רבי יוסי אומר על עבודה זרה הביאום ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו, קא סלקא דעתין למאן דאית ליה חטאת צבור שנתכפרו בעליה מתה אית ליה נמי חטאת צבור שמתו בעליה מתה ד] והא הכא (דאיכא) דמתו בעליה וקא קרבה אמר רב פפא אפילו למאן דאמר חטאת צבור שכפרו בעליה מתה חטאת צבור שמתו בעליה אינה מתה *לפי שאין הצבור מתים, מנא ליה לרב פפא הא ה] אי נימא משום דכתיב °תחת אבותיך יהיו בניך אי הכי אפי' יחיד נמי אלא היינו טעמא שאין הציבור מתים (ב) משעירי רגלים וראשי חדשים דאמר רחמנא איתינהו °מתרומת הלשכה ודלמא מתו מרייהו דהני זוזי אלא לאו ש"מ אין הצבור מתים ו] ואיבעית אימא כי אקרובינהו להני חטאות, אחיי אקרבינהו דכתיב °ורבים מהכהנים (ג) הלוים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסדו זה הבית ז] *בוכים בקול גדול ורבים בתרועה, ח] ודילמא הנך מיעוטא? לא מצית אמרת דכתיב *°(ולא הכירו העם בתרועה ושמחה) לקול בכי העם והיכי מקרבי להו והרי מודין הוו? אמר רבי יוחנן הוראת שעה היתה הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי בשלמא פרים ושעירי' כנגד שנים עשר שבטים [א] אלא ט] (ד) וכבשים כנגד מי, אלא הוראת שעה היתה:

י] תנן התם *משמת יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים בטלו האשכולות יא] *איש שהכל בו ואמר רב יהודה אמר שמואל °כל אשכולות שעמדו להן לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר היו למדין תורה כמשה רבינו מכאן ואילך לא היו למדין תורה כמשה רבינו והאמר רב יהודה אמר שמואל *שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה? דאישתכח יב] (להו) אישתכח ודגמירן להו הוו גמירי כמשה רבינו יג] והא תניא משמת משה אם רבו מטמאין טמאו אם רבו מטהרין טיהרו יד] ליבא דאימעיט, מיגמר הוו גמירי להו כמשה רבינו, במתניתא תנא כל אשכולות שעמדו להן לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר איש צרידה לא היה בהם שום דופי, מכאן ואילך היה בהן שום דופי *והתניא מעשה בחסיד אחד שהיה גונח מלבו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שיינק חלב טו] רותח שחרית ושחרית והביאו עז וקשרו לו בכרעי מיטתו והיה יונק ממנה חלב, למחר נכנסו חביריו לבקרו, כיון שראו העז אמרו: ליסטים מזויין בתוך ביתו ואנו נכנסים לבקרו? טז] ישבו ובדקו ולא מצאו בו עון אלא של אותה העז בלבד ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני בעצמי שאין בי עון אלא של אותה העז בלבד שעברתי על דברי חבירי שהרי אמרו חכמים *אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל, וקי"ל *כל היכא דאמר מעשה בחסיד אחד א"ר יהודה בן בבא או ר' יהודה בר אילעאי ורבנן בתר יוסף בן יועזר איש צרידה דרי דרי הוו

אמר

*) תוספתא [דב"ק פ"ח] (דשביעית סג) [ב"ק עט: תענית כה.]

כיוצא בו · לא איתפרש היכא קאי: **וחטאת מי קרבה עולה** · דכתיב (ה) ושעירי חטאת שנים עשר הכל עולה: **ואף אותה חטאת אינה נאכלת שהיה רבי יוסי אומר** יז] **שעיר של עבודה זרה הביאום** · כנגד שנים עשר שבטים יח] שעבדו עבודה זרה בימי צדקיהו וציבור (ו) שמביאין שעיר לחטאת דכתיב בשלח לך אנשים' גבי עבודה זרה °ועשו כל העדה פר לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת וגו' ואותן שעירין נשרפין הן מחוץ למחנה כפר העלם דבר' והן שעירין הנשרפין כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף מז·) ובמנחות בהקומץ רבה (דף כז·) נפקא לן (דהכא) מהאי קרא דכתיב גבי פר העלם דבר' ועשה לפר וגו' כאשר עשה וגו' והכי תניא ועשה כאשר עשה מה ת"ל לכפול בהזיות כו' וסיפא דברייתא "החטאת" לרבות שעירי עבודה זרה לידון כפר העלם דבר': **וקא קרבה** · אע"ג דמתו הבעלים באותן ע' שנה שהיו בבבל: **יהיו בניך** · כלומר דבנים הוו במקומן ומשו"ה קרבה חטאתן: **היינו טעמא שאין ציבור מתים** · שאין דין חטאת שמתו בעליה' בציבור משעירי מוספי הרגלים וראשי חדשים (ז) יט] חטאות נינהו ואמר רחמנא לייתינהו מתרומת הלשכה משקלים הבאין בחדר ואע"ג דאיכא למימר דלמא מתו מרייהו דהנך זוזי קלא מאותן שהביאו השקלים מתו קודם הרגלים ונמלא שמקריבין חטאת שמתו בעליה שהרי יש להן חלק בהן: **כי אקרבינהו** · להנך שעירי עבודה זרה בימי עזרא: **אחיי אקרבינהו** · על אותן שהיו עדיין חיין מן העובדים עבודה זרה בימי צדקיהו כ]: **ורבים בתרועה** · אותן שלא ראו את הבית הראשון היו עכשיו מריעין ושמחין: **ודלמא הנך** · שחיין עדיין מיעוטא דישראל הוו והמיעוטא לא מקרבין כמרובין אלא כיחידים כל א' ואחד שעירה ומדאקריב (ח) שעירים שעיר לכל שבט כמרובים ודאי אקמאי דמתו סמיך ושמע מינה דתנן חטאת ציבור מתה: **לקול בכי העם** · אלמא רבים היו הבוכים על המריעים, כא] (ובוכים) היו מן הראשונים: **סא מודין היו** · בימי צדקיהו: **ה"נ מסתברא** · דהוראת שעה היתה: **בשלמא פרים שנים עשר** · לעולה ושנים עשר שעירים לחטאת: **כנגד י"ב שבטים** · דזהו קרבן ציבור בעבודה זרה פר לעולה ושעיר לחטאת בפרשת שלח לך: **שהכל בו** · תורה ויראת חטא וגמילות חסדים: **דאישתכח אישתכח** · אותן שנשתכחו כב]: **ודגמירי** · אותן שלא שכחו הוו גמירי להו כמשה: **ליבא דאימעוט** · הלב נתמעט כג] ולא היו יודעין להחזיר אותן ששכחו מתוך פלפול הלכה היאך (הלכה) והיו חלוקין בהן והלכו אחר המרובין: **מגמר** · לאותן שלא נשכחו הוו גמירי להו כמשה: **דופי** · קס"ד דופי של חטא לא היה באשכולות שעמדו פרנסים כד] (על) ישראל: **גונח** · פלנייט בלע"ז גועק מכאב לבו כמו נטחי גנח בחימיה דסיסרא (שופטים ה בתרגום): **ליסטים מזויין** · בהמה דקה אין יכולים לשומרה והולכת ורועה בשדות אחרים: **ורבנן** · והנך רבנן ר' יהודה בר אילעאי ורבי יהודה בן בבא: **בתר יוסף בן יועזר דרי דרי הוו** · כלומר אחר יוסף בן יועזר הוו אלו לאחר דורות הרבה וקתני דלא מלאו בהן עון אלמא לא היה בהן דופי:

דופי

כיוצא בו אמר ר' יוסי · פרש"י לא איתפרש היכא קאי (ט) כה] הכי תניא בת"כ על ההיא דדרים האי קרא *דכתיב גבי כו] [עולה ויורד] (ויקרא ה) ואת השני יעשה עולה מה עולה אינה נאכלת אף חטאת זו אינה נאכלת ועלה מיתניא היא: **על** עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו · ואתיא (י) כמ"ד כז] דאית ליה ציבור בעבודה זרה כל שבט ושבט מייתו פר ושעיר ואמטו להכי הביאו שעירי חטאת שנים עשר לשנים עשר שבטים*:[א] **והא** הכא כח] דאיכא מתו בעליה וקרבה · והקשה הרשב"א מה ענין זה למתו בעליה דטלי הש"ס דמיירי שהפריש החטאת ומתו בעליה אחר כך אבל הכא הרי לא הפרישו שום דבר כט] ואומר רבינו נתנאל דאי בלא הפריש מלי להקריב אלמא יש כפרה למתים וא"כ כל שכן דהיכא שהפריש ואח"כ מתו בעליה דראוי להקריב וכן משמע בפ"ק דהוריות (דף ו·) דאמר והא [ב] אית כפרה למתים דמייתא להא שמעתא דהכא משמע דאי יש כפרה למתים על הבנים להקריב בשבילם וכ"ש אם הפריש ואח"כ מתו דעל הבנים להקריבן: **וקא** קרבה · וא"ת תיקשה נמי למ"ד תרעה דלהקריב ליכא מ"ד וי"ל דודאי כיון דלא אזיל לנויתה אפי' לאקרובי נמי ראוי וכן מלינו פרק הוציאו לו (יומא דף כ·) גבי הא דאמר כפר ואפילו בדמו ופריך עלה והא חטאת שמתו בעליה היא ומשני כיון דעל כפרת ציבור נמי אתי לאו מתו בעליה היא ל] אלמא היכא דלא אזיל למיתה אפי' להקרבה נמי הוא ראוי[ג]: **קא** סלקא לא] דעתך דמאן דאית ליה חטאת שכיפרו בעליה מתה אית ליה נמי חטאת שמתו בעליה מתה · [ד] וא"ת תיקשי למתני' דהא ליכא מאן דפליג דחטאת שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא בציבור ואפי' הכי בכפרו בעליה פליגי וי"ל דלא דמי דמתני' פשיטא ליה דחטאת שמתו בעליה ליתא בציבור היינו כשמתו כל הבעלים ולא נשאר בהן אחד אבל הכא ס"ד דעדיין מקצת הבעלים קיימין ומש"ה קאמר דקרבה: **ליבא** דאימעיט · שלא היה להם לב להחזיר שכחתם ובהא נחלקו: **מיגמר** הוו גמירי · מה שנשתייר להם שלא שכחו הוו גמירי בדוקיא כמשה:

וכי

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה א: גי' ל"ק דכתיב גבי לוים ופר השני תקח לחטאת שני לעולה מה עולה כו' וברייתא זו הובא בהוריות דף ס ע"ב

כג ב מיי' פ"ד מהלכות שקלים הל' א:

[ועי' בהוריות ו. דמסיק דאתי כר"מ דחטאו והדר חטאו עד תריסר זימנין ומלוה לייתב ומלאתי במהרש"א בהוריות ד"ה גמרא כיוצא בו וכו' תמה אתוס' דהכא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבעים ושבעה לפירי חטאת: (ב) שם שאין הציבור מתים דגמרינן משעירי: (ג) שם מהכהנים והלוים: (ד) שם אלא אלים וכבשים כנגד מי אלא הוראה: (ה) רש"י ד"ה וחטאת וכו' דכתיב ולפירי חטאת: (ו) ד"ה ואף אותה וכו' וליבור מביאין פר ושעיר לחטאת וכו' והן שעירין: (ז) ד"ה ס"ט וכו' דחטאות: (ח) ד"ה ודילמא וכו' ומדאקריב י"ב שעירים: (ט) תוס' ד"ה כיוצא וכו' היכא קאי תימה והא תניא בת"כ על וכו' דכתיב גבי לוים ואת השני יעשה עולה וכו' וכ"ב והכי איתא בסוף פ"ק דהוריות דף ו' להדיא כיוצא בו על חטאת לוים ע"ש: (י) ד"ה על עבודה זרה וכו' ואתיא כמאן דאמר כ"ב עי' בסוגיא דספ"ק דהוריות איתא שם להדיא אפי' כר' מאיר דכ"ד מביאין ולא ציבור משכחת לה י"ב כגון דחטאו וחזרו וחטאו עד תריסר זימנין ע"ש:

◆

שיטה מקובצת

א] יוסי הבאים מהשבי: ב] תיבות בני בקר נמחק: ג] תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה צפירי הפאת: ד] והא הכא (תיבת דאיכא נמחק) דמתו בעליה וקרבה משמע אבל אי הוה סבר אינה מתה ניחא וכן למאי דמסיק אין מתה בצבור וקשה דמ"מ קשה נהי דאינה מתה מ"מ תרעה א) וי"ל דלמ"ד כו' וא"ת תיקשי למתני' דר"י דאית ליה נתכפרו דצבור מתה ובמתה רצבור לא פליג כדמשמע מתניתין דאמר ר"ש מה מצינו כו' משמע דבהנהו ג' לא פליג ר"י ואפ"ה פליג בנתכפרו דצבור וי"ל דודאי היכא דלא מתו כל הבעלים לא פליג ר"י אבל היכא דמתו כל הבעלים כגון הכא דמסתמא מתו כל אותם שהיו בימי צדקיה והוה ס"ד למאן דאית ליה דנתכפרו מתה בצבור כמו כן מתו כל הבעלים תמות בצביר ומסיק רב פפא דאפי' למ"ד כו' אפי' מתו כל הצבור לפי שאין צבור מתים כלומר אפי' מתו כולם אין להם תורת מתה וכן משמע הסוגיא דהכי פירושא מדבעיא מנלן לרב פפא הא כו' תוס' אחרות: ס] הא' גליון ואע"ג דברייתא היא לקמן בעי מנלן מקרא: ו] מתים ס"א אלא דיוקא דרב פפא משעירי רגלים כו' אלא לאו ש"מ חטאת שמתו בעליה קריבה בצבור ודלמא שאני שעיר דר"ח דקא איתיה לרוב צבור, בימי עזרא נמי הכי הוה דכתיב ורבים מהכהנים וגו' ודילמא מיעוטא הוו, לא מצית אמרת דכתיב ורבים כו': ז] הבית בעיניהם: ח] בתרועה וגו' ודלמא הנך מיעוטא הוו לא מצית אמרת דכתיב ואין העם מכירין קול תרועת השמחה לקול בכי: ט] אלא אילים תשעים וששה וכבשים שבעים ושבעה כנגד: י] היתה ה"נ הוראת שעה היתה: יא] האשכולות מאי אשכולות אמר רב יהודה איש שהכל בו · גליון פי' הקונטרס תורה ויראת חטא כו' וקשה ויהי בימי שפוט השופטים דור ששפטו שופטיהם טול קורה טול קיסם וצ"ל שהכל בו לענין תורה שלמדין כמשה רבינו: יב] דאישתכח אישתכח תיבת להו נמחק: יג] והא תניא משמת משה כו' אלמא מיד אחר פטירת משה היה מחלוקת אלמא לא הוו גמירי כמשה דאלו הוו גמירי היה להם לכוין שמועתם אליבא דהלכה ולא להלוק · פי' מתוס': יד] טיהרו ס"א במאי דאישתכח רבו מטהרין במאי דהוו גמירי כו' ליבא דאימעיט כלומר מה שהיו חולקים בהלכות שנשתכחו דבזה ודאי לא הי' לב לכוון כמשה פי' מתוס': טו] חלב עז רותח משחרית לשחרית והביאו עז וקשרו לו כו' חלב שחרית נכנסו: טז] לבקרו מיד הניחו ויצאו כשמת ישבו: יז] אומר שעירים י"ב של: יח] שבטים שהיו בימי צדקיה שעבדו עבודה זרה כו' ובצבור בעבודה זרה מביאין שעיר: יט] דהחטאות נינהו: כ] צדקיהו דכתיב ורבים תו' אלמא שעדיין הוו חיים מאותן של בית ראשון שבימי צדקיהו הס"ד: כא] המריעים והבוכים היו: כב] שנשתכחו שכחו הס"ד: כג] נתמעט ס"א וכשמעשה בא לפניהם לטהר או לטמא לא היו יודעין ללמוד מתוך משנתם או לסבר בדדמי מילתא למילתא ובסברא היו חולקים זה עם זה זה מטמא וזה מטהר אבל המשנה וההלכה היו יודעים כמשה רבינו על עיקריה מיגמר כו': כד] על ישראל נ"ל (והו לשון רב"א): כה] קאי והיא שנויה בת"כ בפרשת פר העלם דבר והכי תני לעיל מיניה ופר שני בן בקר תקח לחטאת גבי לוים כתיב מה ת"ל שני אם ללמד שהם שנים הרי כבר נאמר ועשית את האחד חטאת ואת האחד עולה אלא מה תלמוד לומר שני לומר לך מה (חטאת) עולה אינה נאכלת אף חטאת זו אינה נאכלת פי' אותו חטאת לא נאכל שהיתה מילואים כיוצא בו אמר רבי יוסי פי' שנקראת חטאת עולה לומר שאינו נאכל ולהקיש לעולה (תיבת תניא נמחק) גליון וכן היא שנויה בהדיא בהוריות בספ"ק [דף ה ע"ב] על כו': כו] גבי לוים תיבות עולה ויורד ל"ש ונמחק: כז] כמ"ד בהוריות דכל שבט איקרי קהל בעבודה זרה: כח] הכא דמתו בעלים תיבת דאיכא נמחק: כט] דבר ואימא דבהגהו לא נשנית ההלכה ואומר: ל] היא ומאי משני מ"מ רעיה בעי אלמא: לא] סלקא דעתין אות ד' נמחק:

א) נראה דצ"ל וי"ל דודאי כיון וכו' והס"ד ואח"כ מה"ד קס"ד · וא"ת הקשי וכו':

הגהות צ"ק [א] והא הכא דאיכא דמתו בעלים: [ב] אין כפרה למתים דמיישי של הא: [ג] וא"ם כיון דקס"ד דמאן כצ"ל והנ"א: [ד] א"כ הקשי:

מסורת הש"ס

הוריות ו.

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא כבשים כו' · ולא פריך מאילים כיון שהיו נדבה י"ל שהקריבו שמונה לכל שבט אבל בכבשים אין המספר מכוון (עי' בהוריות ובהגהות הב"ח כאן):

◆

גליון הש"ס

גמ' כל אשכולות · עי' ב"ב דף קו ע"ב תוס' ד"ה דור:

◆

רבינו גרשום

אף חטאת אינה נאכלת שעל ע"ז הביאום · והוו שעירים הנשרפים: והא הכא דמתו בעלים · דורו של צדקיהו וקא קרבה וקשיא לר' יהודה: אמר רב פפא אפילו [למאן דאמר חטאת שנתכפרו] כו' · וליכא למירק הא מיהא לפי שאין דין מתה בצבור ולא קשיא לר' יהודה: [אי נימא משום דכתיב תחת אבותיך יהיה בניך' דהבן במקום האב הוא ולא הוי צבת: אי הכי אפי' ביחיד נמי נימא דבן במקום אב קאי ולא ליהוי חטאת שמתו בעליה]: דקאמר רחמנא לאייתויה מתרומת הלשכה דכתב זאת [עולת] (תורת) חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה: [ודילמא מתו להו מן מרייהו · דהני זוזי אלא ש"מ דאין דין מיתה בצבור]: ואיבעית אימא כי אקריבינהו להני חטאות · דשעירי עבודה זרה אחיי דאישתיור מההוא דרא אקרבינהו דלא הוו חטאת שמתו בעליה והא נמי דקא ילפת משעיר דר"ח ודילמא שאני שעיר דר"ח דהא איתיה לרוב צבור דקיימין דאקדישו הנהו זוזי ובימי עזרא נמי הוה עדיין רוב צבור של דורו של צדקיהו קיימין · [והיכי מקרבי קרבן לעבודה זרה והא מודין הוו]: הוראת שעה היתה · לפנים משורת הדין: היו למדין תורה בדקדוק כמשה: אם רבו מטהרין · [מיהרו] אלמא לא בריר להו כמשה: מאי דאישתכח · בימי אבלו קאמר אם רבו מטהרין מיהרו · ל"א הני מילי ליבא דאימעוט היינו נמי בהלכות שנשתכחו בימי אבלו דמשה (ורבן) (אמר) ר' יהוד' בר אילעאי (ואמר) [או] רבי יהודה בן בבא (קאמר) דהוו דרי דרי בתר יוסי בן יועזר ולא נמצא בהן שום דופי:

סמיכה

נושא (המשך) · הקרבת קרבנות בימי צדקיהו (תחילת בית שני) על שעבדו ע"ז בסוף בית ראשון · שלאור מתי אותם אנשים ובכל זאת הקריבו הקרבן · האם דנים מדין חטאת · ציבור שמתו בעליה · חטאת ציבור שכפרו בעליה באחר

תת נושא · תשובות ר' פפא · אפילו למ"ד חטאת ציבור שכפרו בעליה מתה, חטאת שמתו בעליה אינה מתה

נושא · תקופת יוסף בן יועזר · לימוד התורה היה בלי מחלוקת · מקנה · ניגוד קטן בין המאמרות · (מצוק) קושיות · תשובות

* הערה: מוזכר קהאטן (ס' ג) חטאת שמתו בעליה